

Analýza oxidických vrstev pomocí optické emisní spektrometrie s doutnavým výbojem (GD-OES)

Zdeněk Weiss
LECO Instrumente Plzeň, spol. s r.o.

seminář Brno, 10.5.2007

Optická spektrometrie s doutnavým výbojem

- GDOES –
spektrochemická analýza
prvkového složení
- objemová analýza (“bulk
analysis”)
- analýza hloubkových
koncentračních profilů
(QDP)

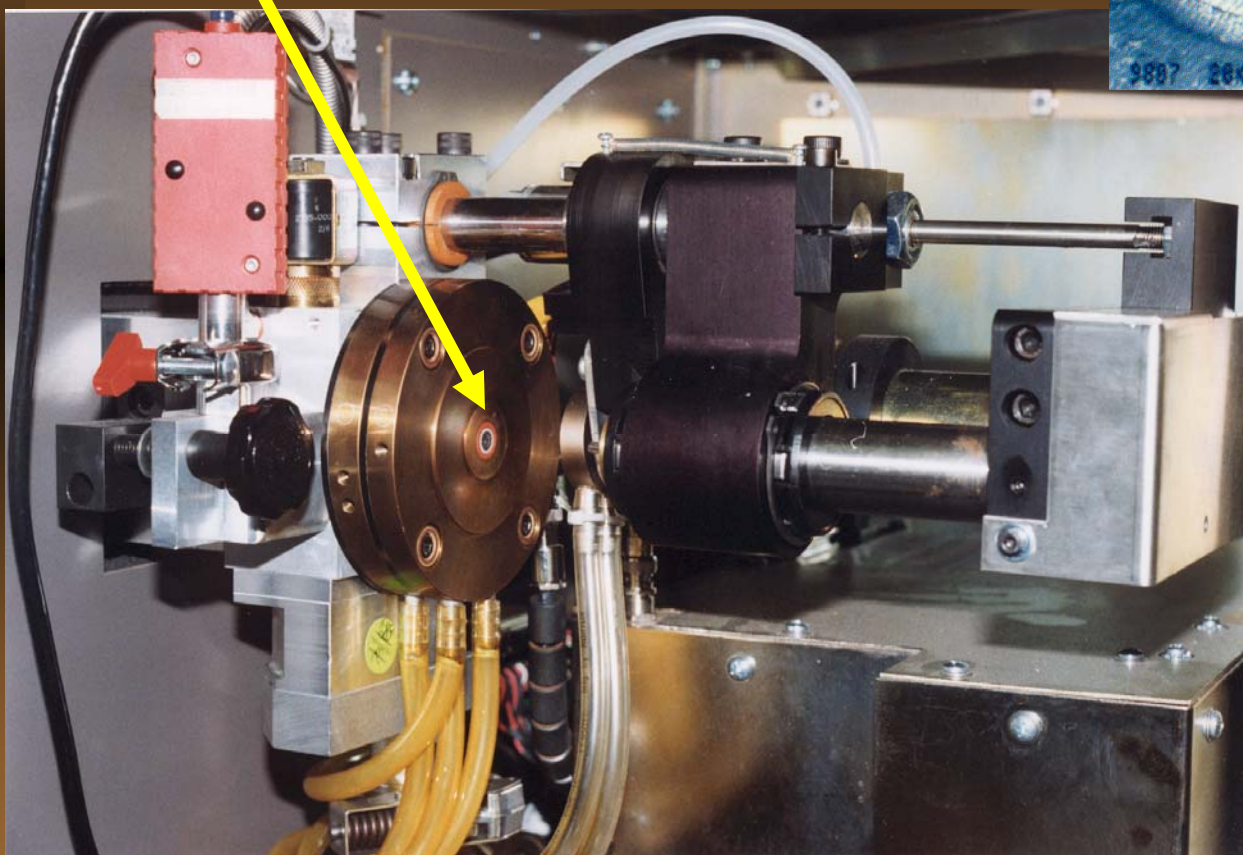
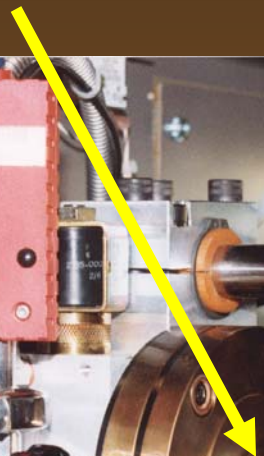

tak vypadá ...

stopa po analýze

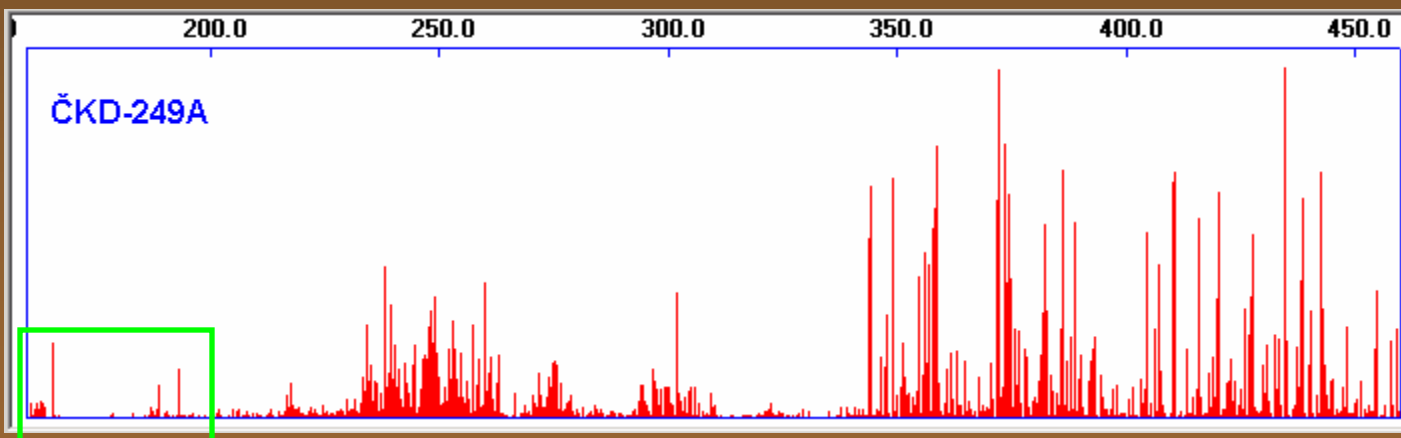
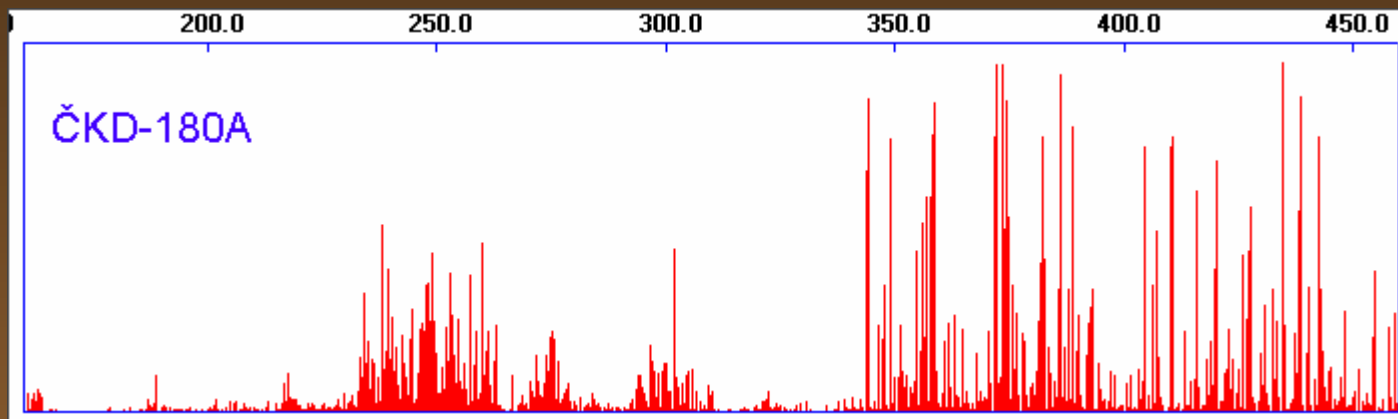
výbojka pro atomizaci/excitaci

seminář Brno, 10.5.2007

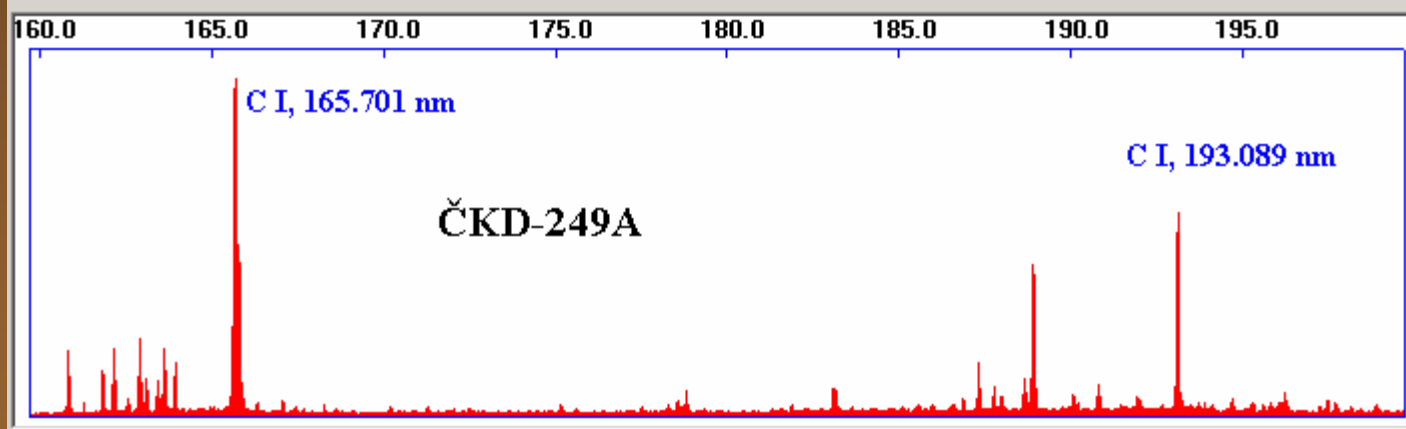
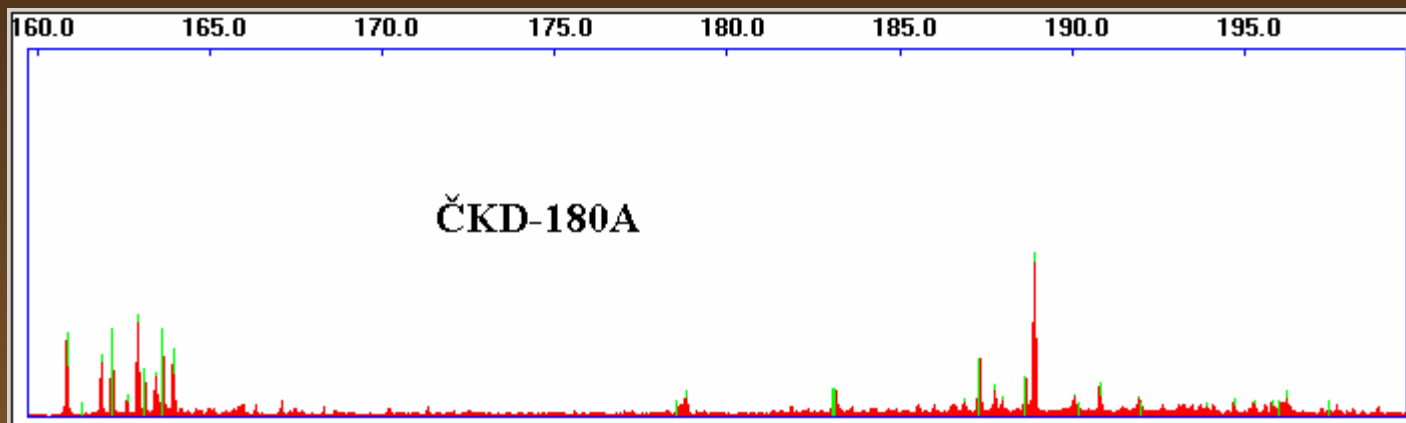

Příklad kompletních spekter

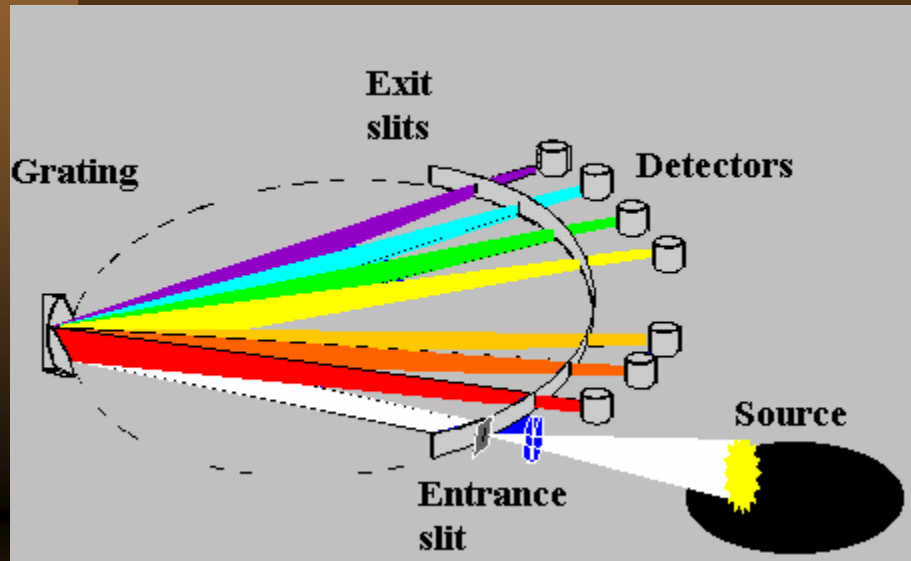

seminář Brno, 10.5.2007

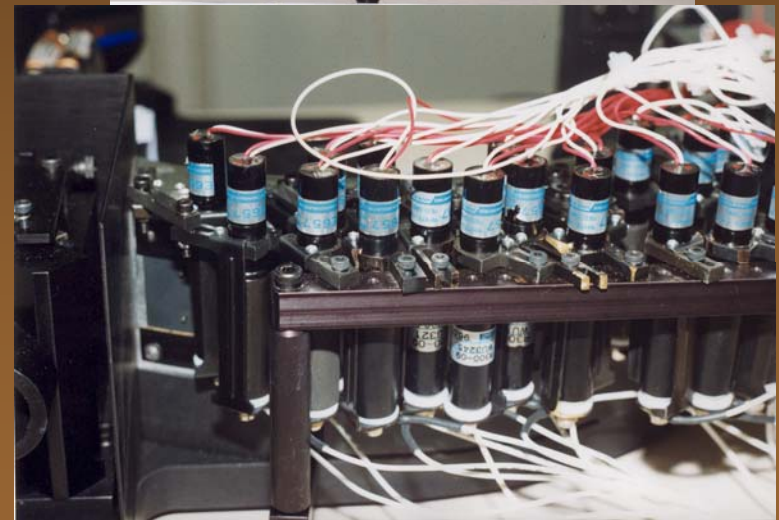
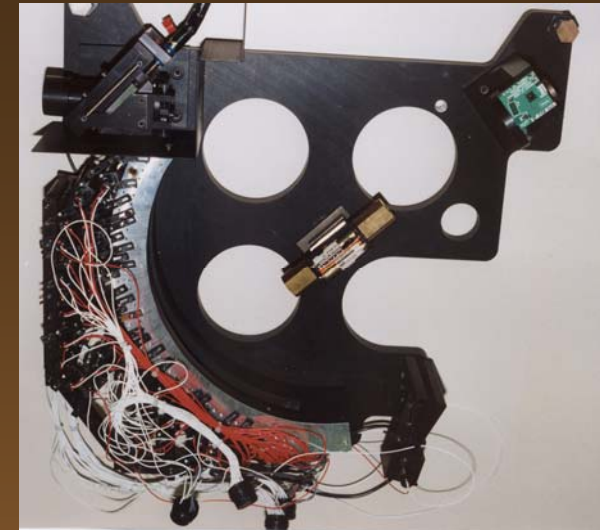

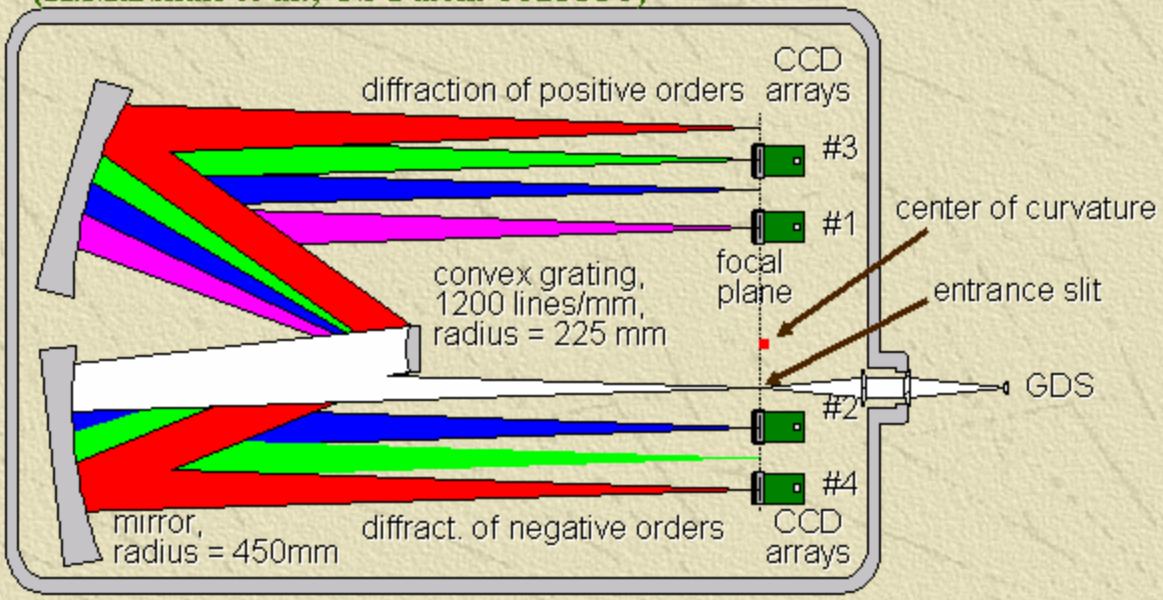
Spektrometry s fotonásobiči

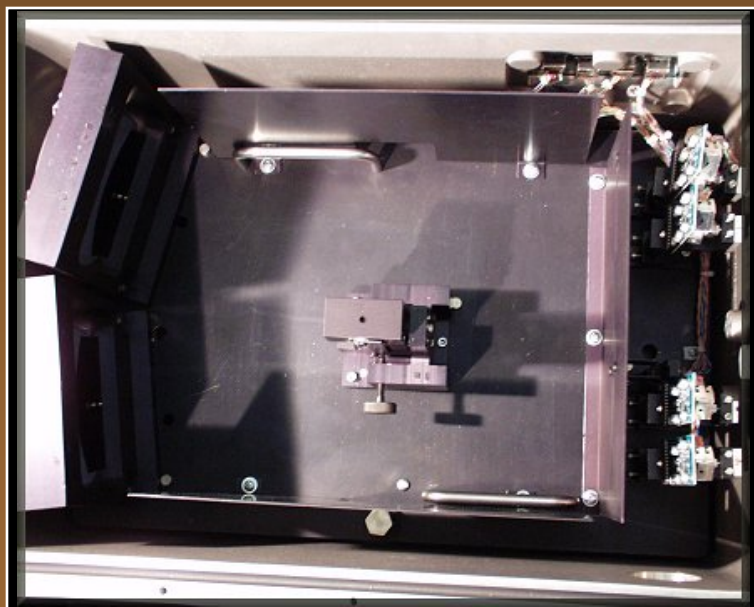
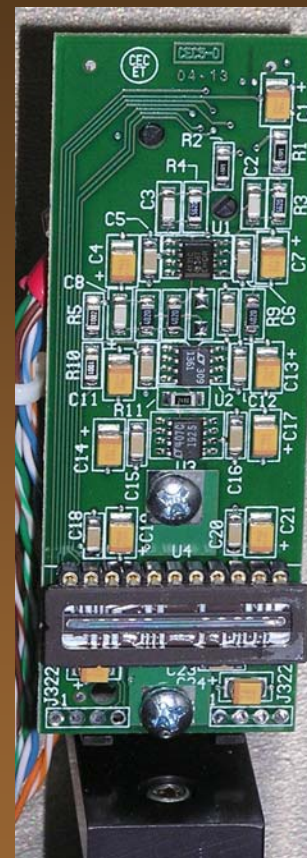
- polychromátor Paschen-Runge
- citlivost
- dynamický rozsah
- rychlá odezva
- omezený počet kanálů

(K.Marshall et al., US Patent 6023330)

optika s detektory CCD (GDS500A)

seminář Brno, 10.5.2007

GDS850A

GDS500A

•	optics	Paschen-Runge, PMTs	centered sphere, CCD
•	focal length	75 cm	22.5 cm
•	spectral range (nm)	120-800	165-464
•	number of channels	up to 58	unlimited
•	spectral resolution	< 25 pm	< 85 (70) pm
•	depth profiling (option)	yes	no
•	RF source (option)	yes	no

Aplikace

- aplikace : nevyčerpatelný zdroj inspirace pro rozvoj analytických metod a postupů
  - jednotlivé aplikace “na míru“
  - po zaškolení možnost vývoje metodiky zákazníkem
  - všechno mezi tím
- Aplikační laboratoř Praha

Oxidické vrstvy: co může říci metoda GD-OES ?

- hloubkově rozlišená analýza (hl. profily), rozsah: desítky nm až (>) desítky μm
- stechiometrie, tloušťka
- analýza chemicky složitých systémů (např. oxidace různých slitin a tenkovrstvých systémů spojená s difuzí ve směru kolmo na povrch materiálu)
- při analýze série vzorků : např. kinetika růstu / parametry difuze u vysokoteplotní oxidace
- kalibrace : fyzikálně podložený kalibrační model, výjimky a modifikace ... viz dále
- rychlé, relativně levné, snadné

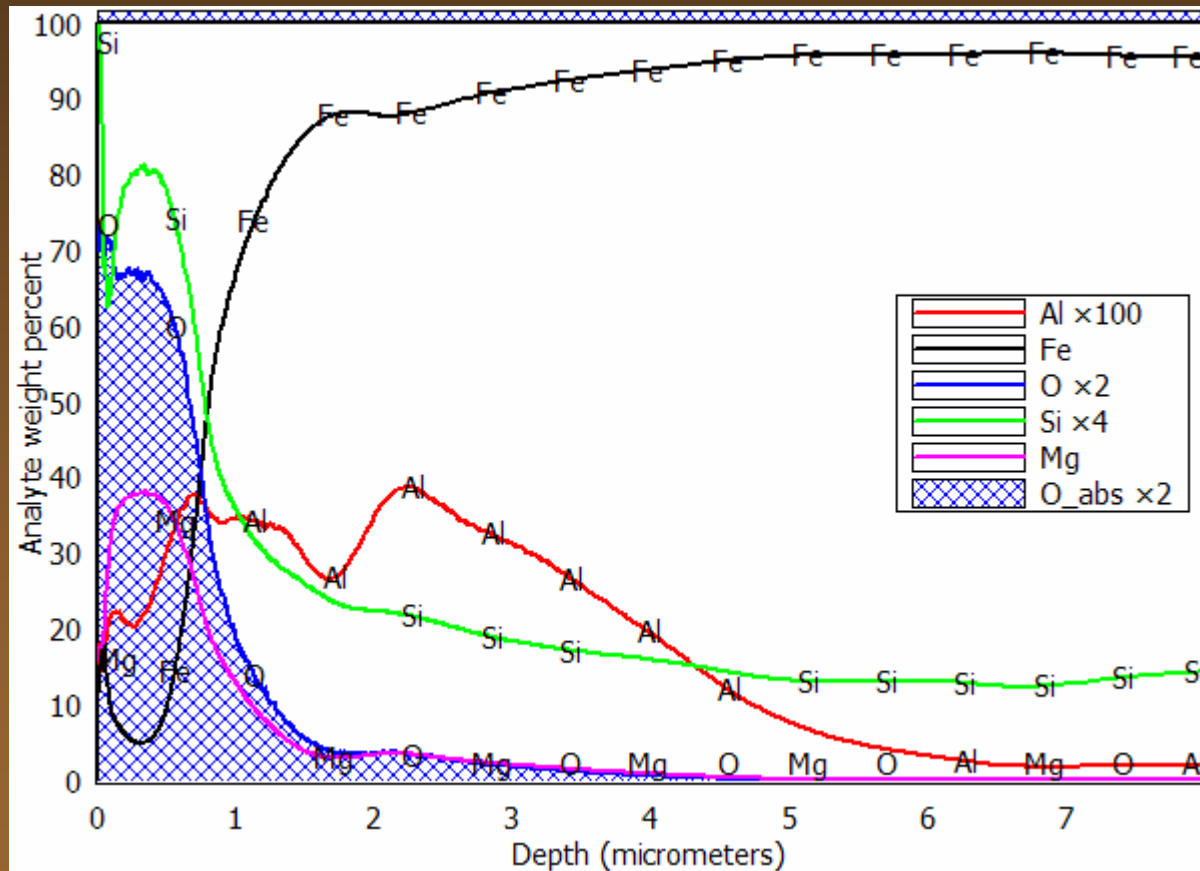
Metodická východiska :

- vrstvy vodivé (FeO, NiO, CuO ...) / nevodivé (SiO₂, Al₂O₃, TiO₂) – potenciálový spád přes vrstvu
- oxidy binární / směsné, resp. přítomnost dalších prvků, zejména vodíku
- dostupnost referenčních materiálů (matrix-matched calibrations)
- typ požadované informace
- validace : absolutní množství kyslíku :
  - integrál hl. profilu O přes celou vrstvu
  - spalovací analyzátory kyslíku, např. LECO TC600
  - např. 1 μm silná vrstva Fe₂O₃ na 1 mm silném plechu „přidá“ 0.02 % = 2000 ppm kyslíku
(... poměr tloušťky, poměr hustot)

Analýza oxidovaných transformátorových plechů

vzorek 72 : $0.77 \text{ g O}_2 / \text{m}^2$, na povrchu směsná vrstva $\text{MgSiO}_3 \cdot \text{MgO}$

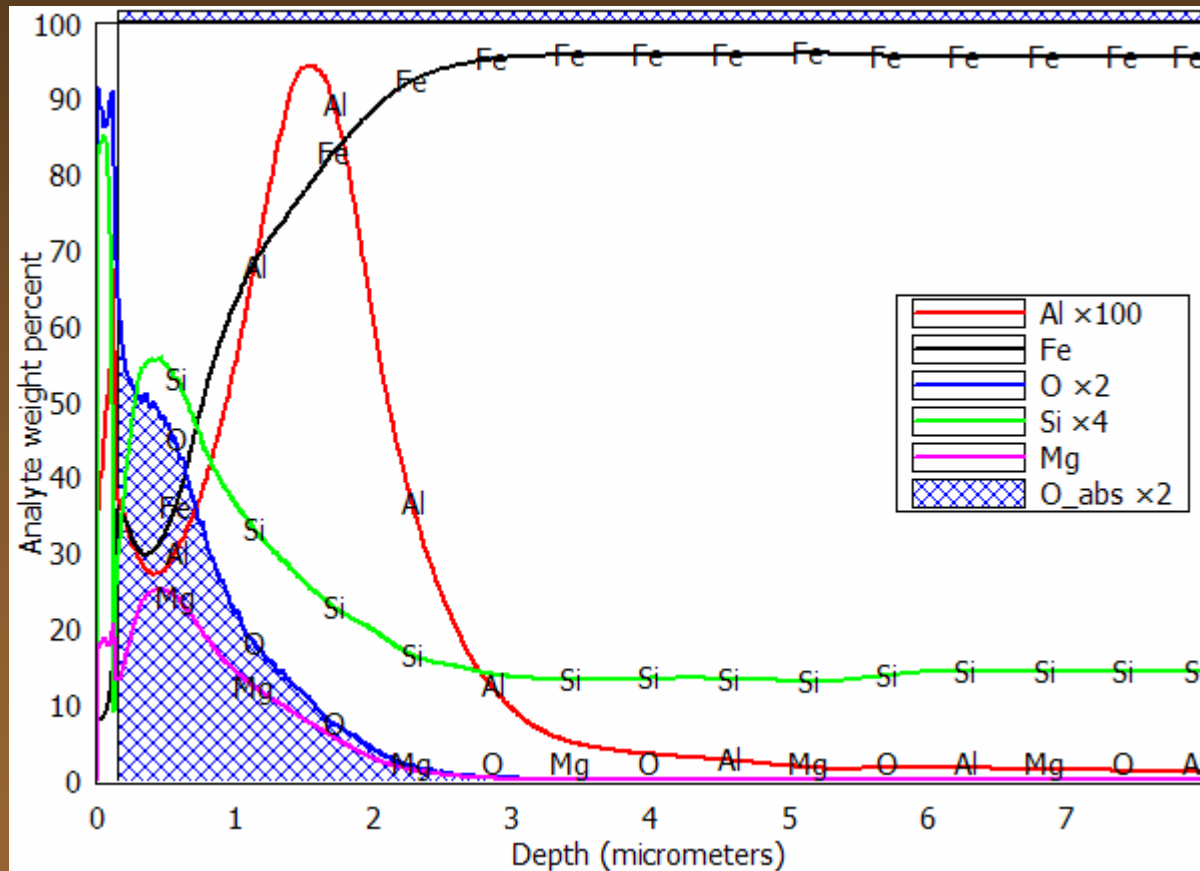
07-11P,
AETS

seminář Brno, 10.5.2007

„fingerprinting“: srovnání s předchozím vzorkem

vzorek 1-1 : 0.67 g O₂ / m² ... velký rozdíl v rozložení hliníku
Al pochází z objemu materiálu

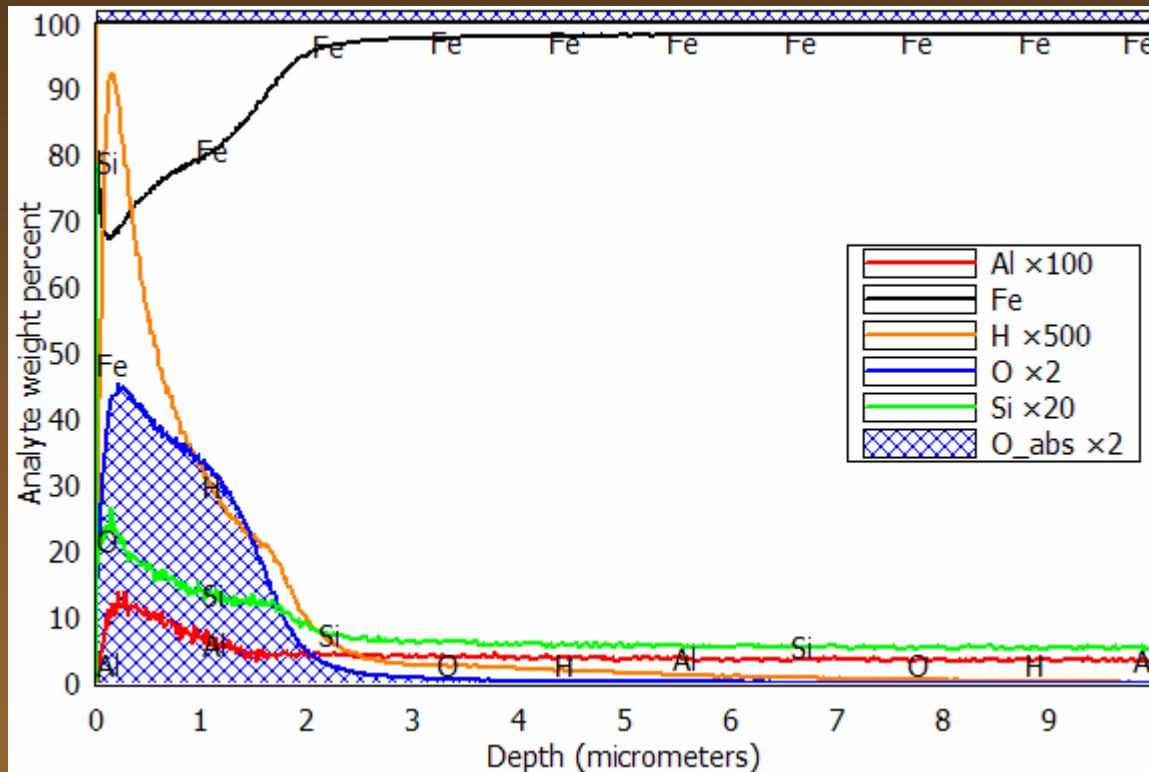

seminář Brno, 10.5.2007

Analýza alkalicky černěné oceli

- působení horkého konc. vodného roztoku NaOH + NaNO₃ resp. NaNO₂
- vrstvy obsahují vodík

vzorek poskytl : Ing. Pavel Doležal, FSI VUT Brno

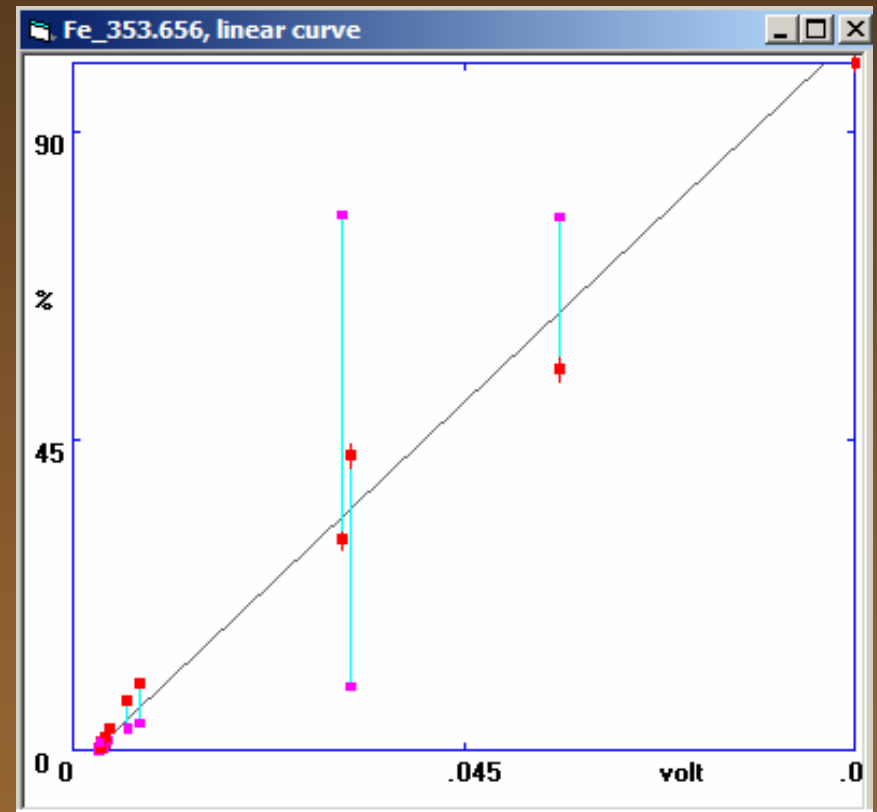
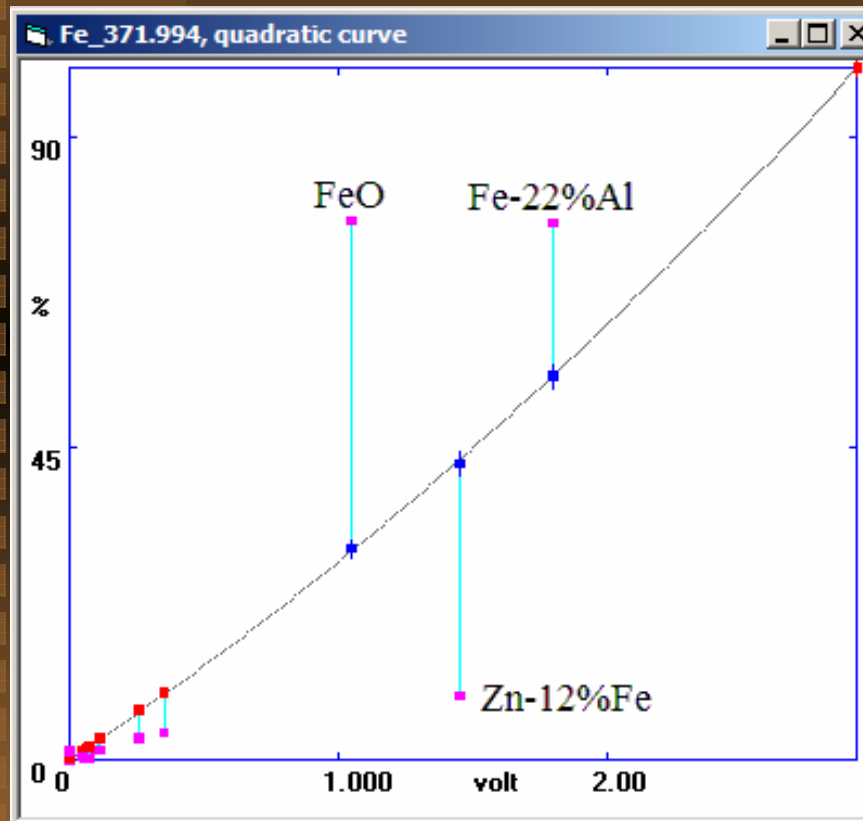
technologie: diplomová práce Bc. M. Chromého, FSI VUT Brno, 2002

seminář Brno, 10.5.2007

kvantifikace : binární systém Fe-O, bez vodíku

- v rozsahu 165 – 460 nm je 270 dobře detekovatelných čar Fe I a Fe II
- z toho 35 je velmi intenzivních a vhodných pro analýzu

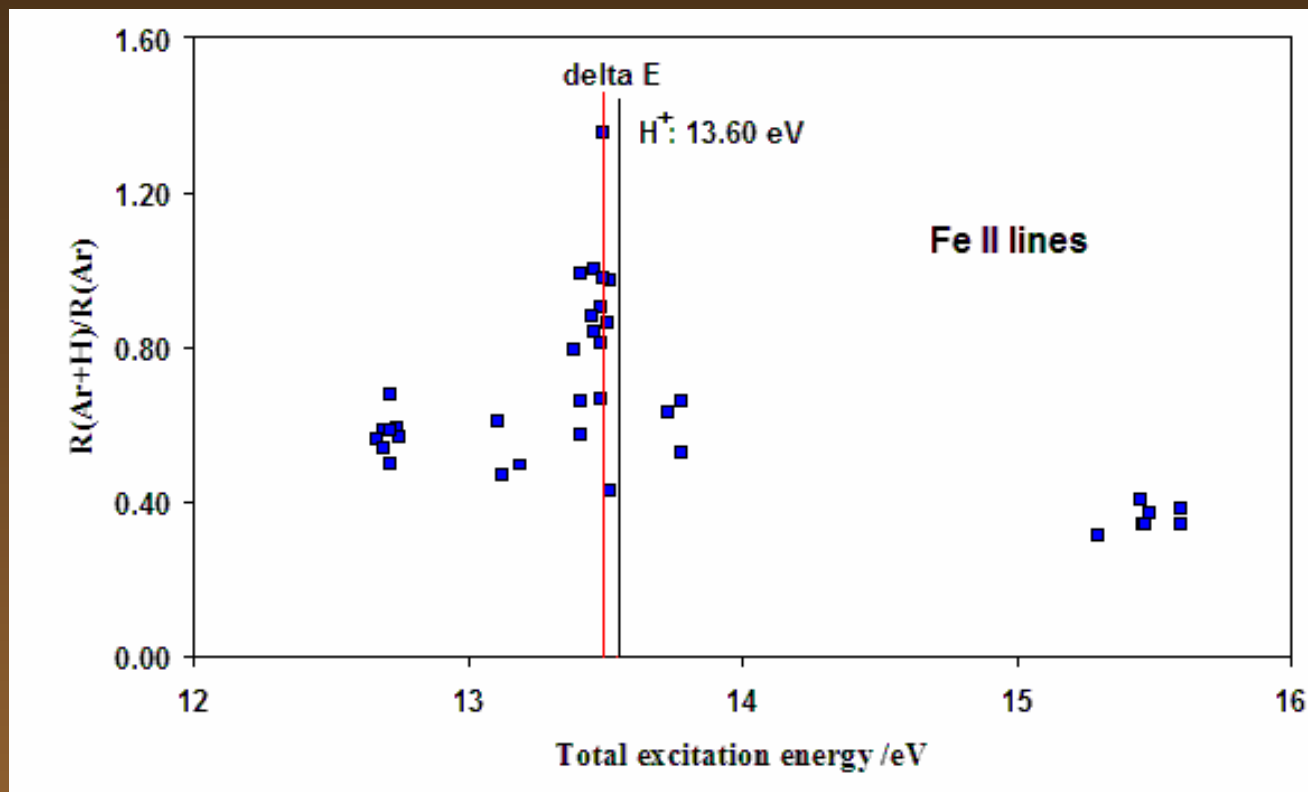
vodík : matriční efekty u mnoha prvků

- snižuje rozprašovací rychlosti
- zeslabuje iontové spektrum (iontové čáry vzhledem k atomovým)
- zvyšuje emisní výtěžky
- detailně prozkoumáno pro Zn I, Zn II
- pro jednotlivé čáry popsáno u Fe, Cr, Al a j.

vliv vodíku na spektrum Fe II :

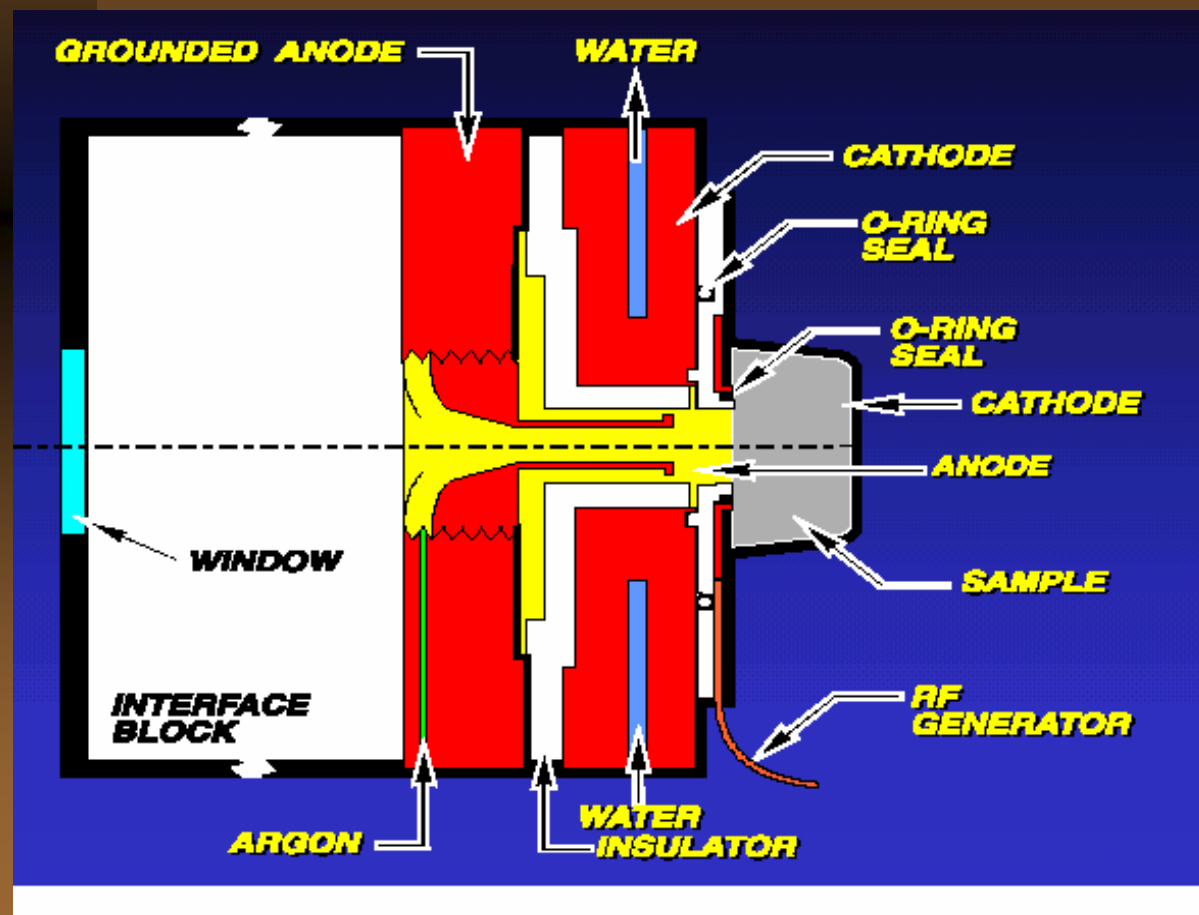

- vodíku je „hodně“
- atomy H mají velké rychlosti ... $k = \sigma \bar{v} \approx \frac{\sigma}{\sqrt{\mu_r}}$
- přenos náboje H^+-Fe , Ar^+-Fe ... neplatí standardní kalibrační model

vf výbojka jako spektrální zdroj GD-OES

atomizace a excitace : jako u DC, včetně závislosti rozprašovacích rychlostí a emisních výtěžků na el. parametrech výboje

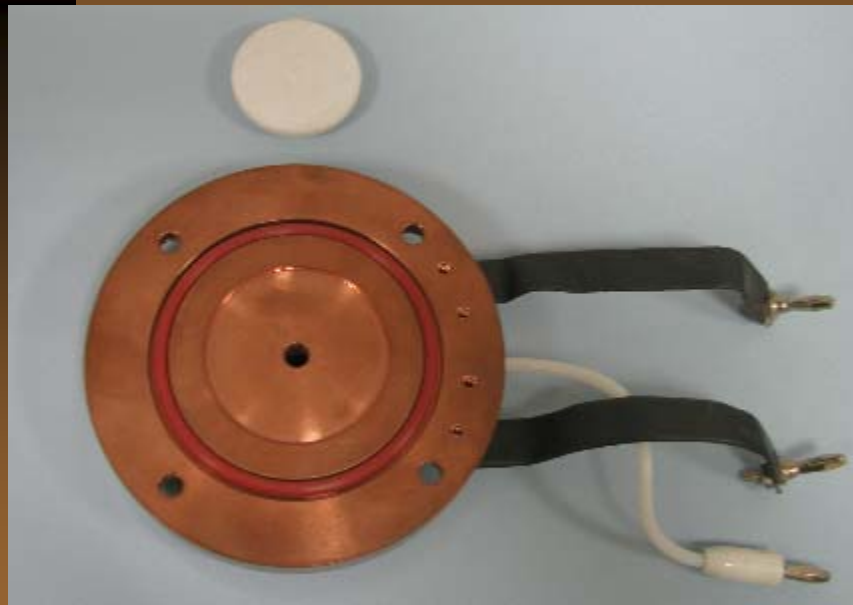
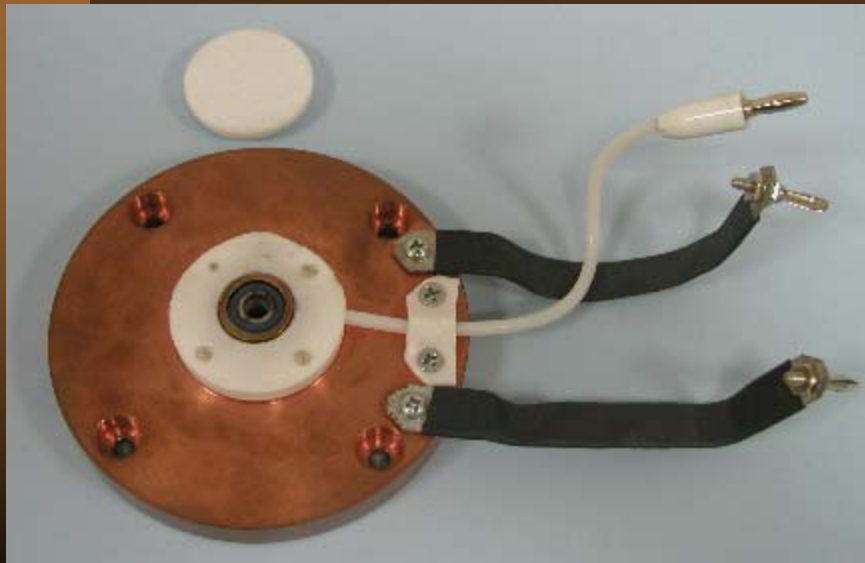
podobná geometrie výbojky jako u DC

vf výbojka LECO:
„front coupling“

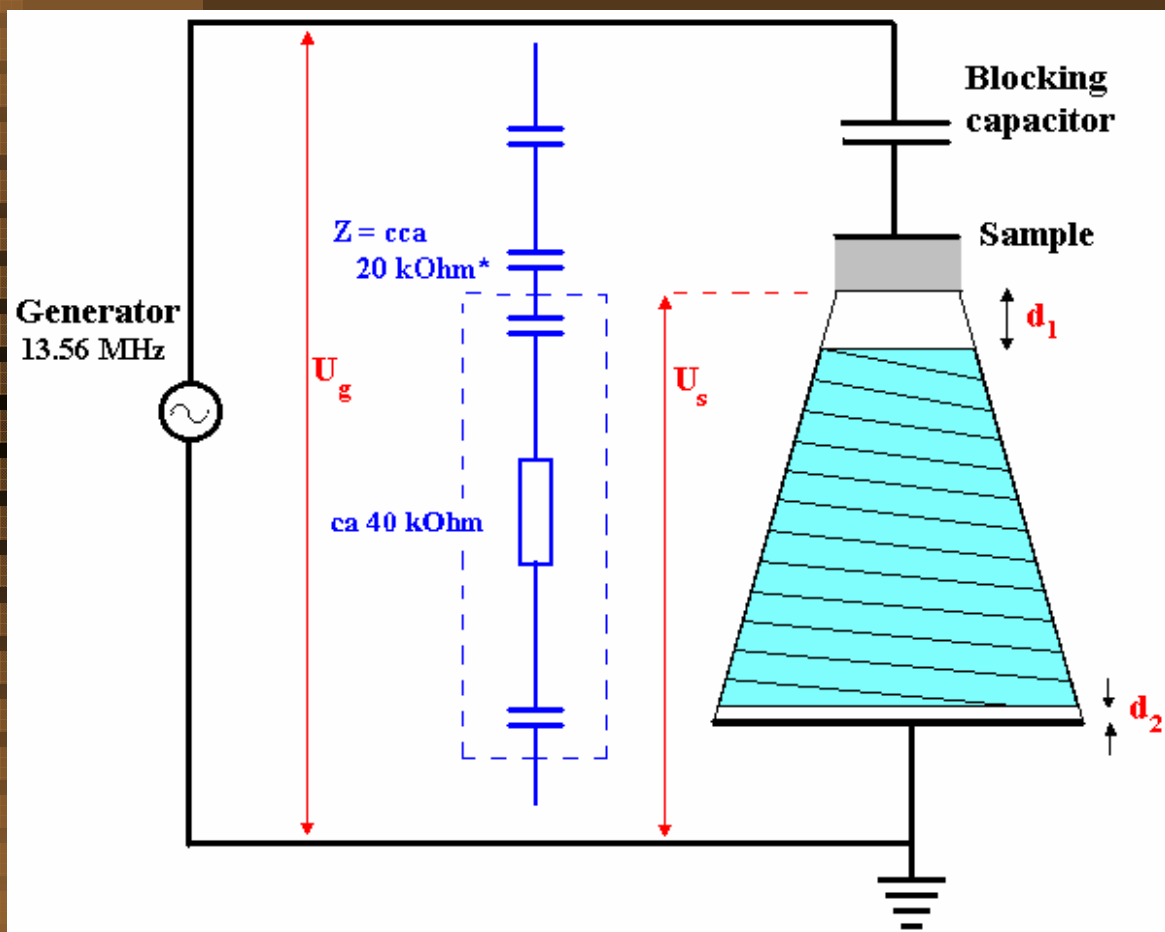
vf výbojka LECO

seminář Brno, 10.5.2007

vysokofrekvenční doutnavý výboj ... jak to funguje

- kapacitní vazba

- nevodivé vzorky :

impedance obvodu závisí na tloušťce a permitivitě, může se měnit (tenké vrstvy)

- impedanční přizpůsobení :

minimalizovat odražený výkon

- generátor: 50Ω , rezistivní

- výboj: $20 \text{ k}\Omega$ - $1 \text{ M}\Omega$, s velkou kapacitní složkou

- ztráty :

parazitní kapacity

vyzařování („anténa“)

*) sklo o síle 1 mm, výbojka 4mm, 13.56 MHz, cca 0.6 pF

excitace ve vf výboji: technologie LECO:

- „True Plasma Power“ (TPP®) : přesná kompenzace ztrát vf výkonu v obvodu výbojky
- stabilizace výboje TPP-p, TPP-Vpp, TPP-Ar(750nm) ...
... zpětná vazba pro dynamické řízení tlaku pracovního plynu
- kvantifikace podobná jako u DC

Děkuji za pozornost

seminář Brno, 10.5.2007

